

سیکلو فسفامید

این نوشته توسط انجمن روماتولوژی ایران برای اطلاع رسانی به بیماران در مورد داروی تجویز شده برای آن‌ها به زبان فارسی تهیه شده است. مطالب این نوشته مربوط به اطلاعاتی است که تا تاریخ نگارش موجود بوده ولی باید توجه داشت که در هر زمان ممکن است این اطلاعات عوض شوند. توصیه می‌شود که بیماران برای هر دارویی که مصرف می‌کنند، نوشته موجود در بسته بندی دارو را نیز مطالعه کرده و دستورات پزشک و داروساز را برای چگونگی مصرف دارو رعایت نمایند. همیشه در مورد عوارض احتمالی و لزوم انجام آزمایشات درحین مصرف دارو، از پزشک خود سؤال کنید.

سیکلو فسفامید چیست؟

سیکلو فسفامید (Cyclophosphamide) دارویی است که برای درمان بیماری‌های التهابی مانند لوپوس، میوزیت‌ها، اسکلرودرمی، واسکولیت‌ها (مانند گرانولوماتوز و گنر، بیماری بهجت و سایر واسکولیت‌ها) از آن استفاده می‌شود.

برای درمان عوارض شدید خارج مفصلی آرتریت روماتوئید مانند عوارض ریوی، چشمی و واسکولیت نیز ممکن است سیکلو فسفامید تجویز شود. با آنکه سیکلو فسفامید برای درمان مفاصل آرتریت روماتوئید هم موثر است ولی بندرت برای این منظور از آن استفاده می‌شود، زیرا داروهای موثرتر و بی‌خطرتری در دسترس می‌باشند.

سیکلو فسفامید برای درمان بعضی سرطان‌ها نیز بکار می‌رود.

سیکلو فسفامید یک داروی تضعیف‌کننده سیستم ایمنی است و با کاهش التهاب در بافت‌های مختلف مانند عروق، کلیه، عضلات و مفاصل در بیماری‌های مختلف اثر می‌کند.

تصمیم‌گیری برای تجویز سیکلو فسفامید در درمان بیماری‌های مختلف، موضوع با اهمیتی است که باید توسط متخصصین صورت گیرد. معمولاً سیکلو فسفامید برای مواردی تجویز می‌شود که عملکرد یک عضو مثل کلیه یا چشم و یا حیات بیمار در معرض خطر باشد.

سیکلو فسفامید بلافاصله تاثیر نمی کند و چند هفته طول می کشد تا اثرات آن ظاهر شود و برای رسیدن به حداکثر تاثیر درمانی باید تا چندماه درمان ادامه یابد. اگر چند هفته از شروع درمان ، سیکلو فسفامید قطع شود ممکن است علائم بیماری شدیدتر شود.

طرز مصرف سیکلو فسفامید

سیکلو فسفامید به صورت خوراکی و تزریقی برای درمان بیماری های روماتیسمی مصرف می شود. برای بعضی بیماری ها مصرف خوراکی و برای بعضی بیماری ها نوع تزریقی سیکلو فسفامید تجویز می شود.

سیکلو فسفامید خوراکی به شکل قرص های 50 میلی گرمی در ایران موجود است . در بعضی کشورها قرص های 25 میلی گرمی سیکلو فسفامید هم در دسترس است. مقدار مصرف این دارو بسته به نوع بیماری از 50 میلی گرم تا 200 میلی گرم در روز است. اگر مقدار دارو 75 میلی گرم در روز تعیین شود، نباید قرص را نصف کرد. در این موارد می توان یک روز دو قرص و روز بعد یک قرص 50 میلی گرمی مصرف کرد.

سیکلو فسفامید می تواند التهاب دیواره مثانه ایجاد کند، بنابراین توصیه می شود مقدار زیادی مایعات (حدود 8 تا 10 لیوان آب در روز) نوشید تا از این عارضه در مثانه جلوگیری شود. بهتر است قرص ها را صبح ها مصرف کرد نه در شب و قبل از خواب. قرص ها را بدون شکستن و نصف کردن و یا جویدن باید مصرف کرد. در مورد سیکلو فسفامید تزریقی ، معمولا این دارو را در مقدار زیادی محلول سالین نرمال حل کرده و به آهستگی در ورید تزریق می کنند.

سیکلو فسفامید را می توان به همراه داروهای مسکن (مانند استامینوفن) و یا [استروئیدها](#) مانند پردنیزولون) مصرف کرد.

تزریق سیکلو فسفامید باید در بیمارستان و یا درمانگاه هایی که مراکز تزریقات وریدی و سرم درمانی (مانند مراکز شیمی درمانی) دارند انجام شود. این نوع درمان معمولا هر ماه یک بار انجام می شود . آمپول های سیکلو فسفامید در دو نوع 200 میلی گرمی و 500 میلی گرمی موجود است. مقدار دارو بر حسب وزن بیمار و شدت بیماری توسط پزشک متخصص تعیین می شود. مقدار معین سیکلو فسفامید که توسط پزشک مشخص شده در مقدار زیادی محلول سالین نرمال (سرم) حل کرده و به آهستگی در ورید در مدت چند ساعت تزریق می کنند. بعضی از پزشکان برای جلوگیری از عارضه التهاب مثانه ، دستور می دهند که بعد از اینکه تزریق سیکلو فسفامید با تمام رسید مقدار مشخصی از دارویی بنام MESNA را در سرم مخلوط کرده و تزریق کنند.

عوارض سیکلو فسفامید

عوارض سیکلو فسفامید اهمیت زیادی دارند و باید بیمار با آن ها آشنائی کافی پیدا کند. گاهی با کم کردن مقدار دارو توسط پزشک ، بعضی از عوارض از بین می روند. عوارض سیکلو فسفامید عبارتند از:

- تهوع و استفراغ: که نسبتاً شایع بوده و هم با مصرف قرص و هم در نوع تزریقی سیکلوفسفامید ممکن است دیده شوند. برای کاهش این عوارض می توان از داروهای ضد تهوع استفاده کرد.
- ریزش مو: ریزش مو که بر اثر مصرف سیکلوفسفامید دیده می شود دائمی نیست و پس از قطع دارو موها دوباره می رویند.
- زخم دهان و ضایعات پوستی: از عوارض شایع دیگر سیکلوفسفامید هستند.
- عوارض خونی: کاهش تعداد گلبول های سفید خون که برای مبارزه با عفونت لازم هستند و کاهش تعداد پلاکت ها که در توقف خونریزی نقش دارند از عوارض نادرتر سیکلوفسفامید است. برای تشخیص این عوارض انجام آزمایش خون و شمارش گلبولی هر 2 تا 4 هفته توصیه می شود. اگر در حین مصرف سیکلوفسفامید دچار زخم دهان ، خونریزی های زیر جلدی ، خون دماغ ، خونریزی از لثه ، تنگ نفس ، عفونت و یا تب شدید بلافاصله به پزشک اطلاع دهید.
- عفونت ها: مصرف سیکلوفسفامید با خطر بروز بعضی عفونت ها بویژه عفونت های مربوط به ویروس هرپس زوستر (آبله مرغان و زونا) همراه است. در موقع مصرف سیکلوفسفامید از تماس با بیماران مبتلا به این عفونت ها باید خودداری شود. اگر دچار هر نوع عفونت یا تب شدید بلافاصله به پزشک مراجعه کنید.
- بعضی از مراکز تخصصی به بیمارانی که سیکلوفسفامید مصرف می کنند توصیه می کنند که برای جلوگیری از یک نوع ذات الریه (*Pneumocystis carinii pneumonia*) از آنتی بیوتیک هائی مانند کوتریموکسازول یا داپسون بطور روزانه استفاده کنند.
- التهاب مثانه: سیکلوفسفامید می تواند موجب التهاب در دیواره مثانه شود (*cystitis*) که علائم آن وجود خون در ادرار است. اگر رنگ ادرار شما حین مصرف سیکلوفسفامید به رنگ صورتی در آید به پزشک مراجعه کنید.
- سرطان ها: مصرف سیکلوفسفامید موجب افزایش خطر بروز سرطان مثانه می شود. بنابراین لازم است که مرتباً آزمایش ادرار انجام دهید. احتمال افزایش خطر بروز سایر سرطان ها مانند سرطان پوست و غدد لنفاوی نیز با مصرف سیکلوفسفامید وجود دارد.
- باروری: سیکلوفسفامید می تواند باروری را هم در مردان و هم در زنان کم کند. این عارضه در افرادی که سن آن ها بیشتر از 30 سال است و در کسانی که مقادیر زیادتر دارو را برای مدت طولانی تر استفاده می کنند بیشتر دیده می شود. برای احتیاط مردان می توانند قبل از مصرف سیکلوفسفامید ، اسپرم خود را به بانک اسپرم بدهند تا در آن جانگاهداری شود و در صورت لزوم برای باروری در آینده از آن استفاده شود.

احتیاط های لازم در موقع مصرف سیکلوفسفامید

- انجام آزمایش ادرار: آزمایش ادرار باید بطور مرتب انجام شود تا به وجود خون در ادرار پی برده شود. وجود خون در ادرار می تواند ناشی از التهاب مثانه باشد که عارضه سیکلوفسفامید است. اگر خون در ادرار پیدا شود کارهای تشخیصی دیگر (مانند سیستوسکوپی = دیدن مثانه) نیز ممکن است لازم گردد.
- آزمایش های خون: چون با مصرف سیکلوفسفامید، احتمال کم شدن تعداد گلبول های سفید و پلاکت وجود دارد، باید در حین درمان آزمایش های خون مرتباً انجام شود. آزمایش های خون همچنین برای بررسی تاثیر درمانی نیز انجام می شوند. در چند ماه اول درمان، آزمایش های خون باید هر 2 تا 4 هفته انجام شود و سپس فاصله آزمایش ها را می توان به هر 1 تا 3 ماه افزایش داد.

تداخل سیکلوفسفامید با سایر داروها

سیکلوفسفامید می تواند با داروهای دیگر تداخل داشته باشد. مصرف همه داروهای خود را به پزشکان معالج اطلاع دهید. مصرف همزمان سیکلوفسفامید به همراه داروهای زیر باید با احتیاط صورت گیرد:

- داروهای ضدتشنج (صرع): مانند کاربامازپین و فنی توئین
- داروهای قلبی و ضد فشارخون: مانند وراپامیل و دیلتیازم
- داروهای ضد قارچ: مانند کتاکونازول، وریکونازول و پوسی کونازول
- داروهای ضد بیماری ایدز: مانند افاویرنز، ریتوناویر، نویراپین
- آنتی بیوتیک های دیگر: مانند ریفامپیسین، سیپروفلوکساسین، کلاریترومایسین، اریترومایسین
- داروی ضد انعقاد: وارفارین
- واکسن های حاوی ویروس زنده: در موقع مصرف سیکلوفسفامید واکسنیاسیون با واکسن های حاوی ویروس زنده مانند MMR و فلج اطفال خوراکی نباید انجام شود. در مورد سایر واکسن ها پزشک متخصص تصمیم خواهد گرفت.

حاملگی و شیردادن

در دوران حاملگی و شیردادن مصرف سیکلوفسفامید جایز نیست. بیمارانی که در سنین باروری هستند در حین مصرف سیکلوفسفامید باید از روش های مطمئن جلوگیری از حاملگی استفاده کنند و جلوگیری را تا 6 ماه بعد از قطع سیکلوفسفامید هم ادامه دهند. باید توجه داشت که قاعدگی بعضی از زنان در موقع مصرف سیکلوفسفامید قطع می شود ولی با وجود قطع قاعدگی امکان حاملگی هست، بنابراین در حین مصرف سیکلوفسفامید بدون توجه به وجود یا عدم وجود قاعدگی، جلوگیری از حاملگی باید انجام شود.

مردانی هم که سیکلوفسفامید مصرف می کنند نباید بچه دار شوند و لا اقل تا 6 ماه بعد از قطع سیکلوفسفامید برای بچه دار شدن صبرکنند.

محافظت پوست

توصیه می شود در موقع مصرف سیکلوفسفامید ، مدت طولانی در برابر نور آفتاب قرار نگیرید و از کرم های ضد آفتاب استفاده کنید. امتحان پوست سالیانه نیز توصیه می شود.

سایر منابع اینترنتی (به زبان انگلیسی) :

www.rheumatology.org

www.rheumatology.org.au

www.uptodate.com/patients

www.mayoclinic.com

www.hopkins-arthritis.org

تمام حقوق این سایت متعلق به انجمن روماتولوژی ایران است . کپی برداری از مطالب این سایت با ذکر منبع و بدون انجام تغییر در متون بلامانع است.

www.iranianra.org

بازنگری شده : فروردین 1390